

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інструментування

Освітній ступінь

«Бакалавр»

Курс

2-3

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Семестр

3-8

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»
Композиція

Статус

Обов'язкова

ECTS

7

Годин

210

Аудиторні

122

Індивідуальні

122

Самостійна
робота

88

Форма контролю

Екзамен, залік

Інформація про викладача

ПІБ	Щириця Дмитро Олексійович, кандидат мистецтвознавства, в.о. доцента кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-9784-2201
e-mail	dmytro_s@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інструментування – одна з найважливіших дисциплін професійно орієнтованого циклу. Разом з «Фахом (Творчістю)» вона складає основу підготовки професійного композитора, адже відкриває можливість писати та аранжувати музику для великих інструментальних складів та розвиває композиційно-інструментальне мислення студента.

Метою дисципліни є виховання композитора, здатного вільно володіти оркестровими засобами як у своїй творчості, так і в роботі з існуючим музичним матеріалом залежно від конкретних завдань, які виникають у професійній практиці.

Предмет цього курсу – знання про симфонічний оркестр та засоби оркестрового письма у практичному застосуванні.

Курс інструментування безпосередньо пов'язаний з основним курсом «Творчість (Фах)» та доповнює його, хоча має також і самостійне значення. Він є допоміжним у опануванні студентами симфонічних та камерно-інструментальних жанрів.

Програма розрахована на шість семестрів і викладається з другого по четвертий курс включно.

Завдання курсу – практичне опанування оркеструванням для симфонічного оркестру в повному обсязі. У зв'язку з цим у результаті вивчення цієї навчальної дисципліни студенти повинні знати основні принципи та закономірності побудови оркестрової фактури, поєднання тембрів та інструментів у різній кількості та різних комбінаціях, методи тембрового та фактурного оркестрового розвитку, а також вміти:

1. побудувати з будь-яким інструментарієм оркестрову вертикаль, яка б, з одного боку, мала достатню темброву цілісність, а з другого – сприяла фактурній першоплановості мелодичної та контрапунктичних ліній;
2. за допомогою оркестрово-тембрових засобів розмежовувати головну мелодійну лінію з лініями контрапунктичними;
3. знайти доцільні тембри для басового голосу, фігурації та оркестрової педалі.
4. користуватися як чистими, так і мішаними тембрами-мікстами залежно від музичного змісту;
5. користуватися усіма різновидами дублювання для посилення фактурних ліній та шарів;
6. володіти поступовою градацією нашарування та розрядження оркестрової фактури для досягнення її більшої щільності або прозорості;
7. використовувати прийоми тембরорозподілювального інструментування для логічного структурування музичного твору;
8. створити необхідний тембровий колорит шляхом використання контрастних тембрів (темброве диференціювання) або надати оркестровому звучанню узагальненого характеру, користуючись подібними тембрами (темброве інтегрування);
9. знаходити оркестровий еквівалент фортепіанній фактурі;
10. вибудовувати цілісну систему оркестрових тембрів у рамках усього музичного твору, спираючись на засади тембрової драматургії;

Програма дисципліни будується за принципом поступового освоєння оркестрових складів та груп. Основними її розділами є:

- струнний оркестр (струнна група) (3-й семестр);
- дерев'яні духові та валторни (4-й семестр);
- малий симфонічний оркестр (5-й семестр);
- мідна група, великий симфонічний оркестр (6 – 7-й семестри);
- інструментування власного твору (8-й семестр).

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Струнна група симфонічного оркестру. Опанування базових прийомів гри в інструментуванні для струнного оркестру. Побудова фактури для струнного оркестру.

Тема 2. Струнний оркестр. Використання усіх засобів, прийомів гри та штрихів. Тембরорозподілювання та темброво-фактурний розвиток.

Тема 3. Група дерев'яних духових інструментів. Опанування технічних можливостей. Робота над фактурою.

Тема 4. Видові інструменти. Валторни. Тембরорозподілювання та тембровий розвиток.

Тема 5. П'єси малої форми та фрагменти в інструментуванні для малого симфонічного оркестру. Використання арфи та литавр.

Тема 6. Малий симфонічний оркестр: інструментування з застосуванням складних фактур та прийомів тембрового розвитку.

Тема 7. Група мідних духових інструментів. Опанування базових принципів інструментування для великого симфонічного оркестру.

Тема 8. Подвійний склад великого симфонічного оркестру, група ударних інструментів.

Тема 9. Потрійний склад великого симфонічного оркестру з широким складом ударних інструментів.

Тема 10. Інструментування для великого симфонічного оркестру з застосуванням усіх типів фактур та з урахуванням прийомів тембрового розвитку.

Тема 11. Опрацювання клавіру та підготовча робота до інструментування власного твору.

Тема 12. Інструментування твору та оформлення партитури.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття за принципом майстерні (майстеркласу), написання письмових робіт (партитур), аналітичні практикуми.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотний матеріал відповідного спрямування, методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії.

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали можуть надсилатися у відповідну групу MOODLE, або завантажуватись через інші ресурси комунікації.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Одним з важливих методів поточного контролю є перевірка виконання індивідуальних завдань. Крім цього контроль відбувається постійно під час індивідуальних занять за рахунок зворотного зв'язку між педагогом та студентом у процесі навчання.

Підсумковим контрольним етапом є залік (6 семестр) та екзамен (8 семестр), які відбуваються наприкінці навчального року та показують рівень засвоєння студентом розділів навчальної програми та курсу загалом.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування індивідуальних занять	30
2.	Аналітичні практикуми	10
3.	Виконання завдань з самостійної роботи	40
3.	Екзамен (залік)	20
5.	Разом	100

Критерії оцінювання

Вимоги	Оцінки за національною шкалою	Оцінка ECTS	Сума балів
Оцінка „ відмінно ” ставиться студенту, який у повному обсязі засвоїв теоретичний матеріал та практичні навички, виявив достатньо глибокі знання та розуміння предмету, продемонстрував у практичних завданнях творчі здібності та здатність до оркестрового мислення.	Відмінно	A	90-100
Оцінка „ добре ” ставиться студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний та практичний матеріал, виявив достатні знання та уміння, проте його практичні роботи містили несуттєві помилки.	Добре	B	82-89
При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на індивідуальних заняттях.	Добре	C	74-81
Оцінка „ задовільно ” ставиться студенту, який несистематично засвоював теоретичний та практичний матеріал, а його практичні роботи містили суттєві помилки.	Задовільно	D	64-73
При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на індивідуальних заняттях.	Задовільно	E	60-63
Оцінка „ незадовільно ” ставиться студенту, який проявив недостатнє усвідомлення та інертність в оволодінні теоретичними засадами, не виконав програму практичних робіт,	Незадовільно	FX	35-59
Оцінка „ незадовільно ” ставиться студенту, який виявив фрагментарні знання і відсутність необхідних умінь; його практичні роботи містили значні та системні недоліки.	Незадовільно	F	1-34

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

За потреби та за бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою іноземних (переважно англомовних) ресурсів за проблематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Однією зі складових курсу є відвідування камерних та симфонічних концертів, де студенти можуть познайомитись із звучанням різних типів оркестрової фактури та засобів інструментування, а також прослуховування аудіо- та відеозаписів симфонічних творів.

Можлива участь студентів у науково-практичних конференціях.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1 Андрєєва О. Ф. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру. К.: Музична Україна, 1990.
- 2 Гайденко А. П. Інструментознавство та основи теорії інструментування: Підручник. Х.: Майдан, 2010. 156 с.
- 3 Дудка Ф. Основи нотної графіки. К.: Музична Україна, 1977.
- 4 Клебанов Д. Мистецтво інструментовки. Київ.: Музична Україна, 1972.
- 5 Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. Переклад з польської Л. Грабовського. К.: Музична Україна, 1971.
- 6 Adler S. The Study of Orchestration. New York – London : W.W.Norton & Company, 1989. 640 p.
- 7 Carse A. Musical Wind Instruments. London, 1939.

Додаткова література:

- 1 Вовк Р.А. Історія, акустична природа і виразові можливості аплікатури кларнета : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2004. 19 с.
- 2 Горбаль В.Я. Німецький оркестр доби бароко і раннього класицизму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2015. 19 с.
- 3 Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. К.: Музична Україна, 1967.
- 4 Дrajниця Л.Л. Інструментознавство. Львів: ЗУКЦ, 2011. 168 с.
- 5 Іщенко Ю.Я. Темброва драматургія в симфоніях Б. Лятошинського : дис. на здобуття... канд. мист., К., 1977.
- 6 Мацієвський І. Музичні інструменти гуцулів. Вінниця, 2012. 463 с.
- 7 Ракочі В. О. Інструментальний концерт XVII–XVIII століть: генеза, класифікація, оркестр. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства, 17.00.03, «Музичне мистецтво». Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021. 625 с.
- 8 Хай М.Й. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція). Київ; Дрогобич: Коло, 2007. 538 с.
- 9 Хай М. Українська інструментальна музика усної традиції. Київ-Дрогобич, 2011. 467 с.

- 10 Хащеватська С. С. Інструментознавство. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 256 с.
- 11 Bate Ph. The Trumpet and Trombone. London, 1978.